**Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kehyksen luomisesta EU:n tietojärjestelmien (rajaturvallisuus ja viisumiasiat) yhteentoimivuudelle ja neuvoston päätöksen 2004/512/EY, asetuksen (EY) N:o 767/2008, neuvoston päätöksen 2008/633/YOS, asetuksen (EU) 2016/399 ja asetuksen (EU) 2017/2226 muuttamisesta”**

*(COM(2017) 793 final – 2017/0351 (COD))*

**”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kehyksen luomisesta EU:n tietojärjestelmien (poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö sekä turvapaikka- ja maahanmuuttokysymykset) yhteentoimivuudelle”**

*(COM(2017) 794 final – 2017/0352 (COD))*

(2018/C 283/07)

Esittelijä: **Laure BATUT**

| | |
|---|---|
| Lausuntopyyntö | Euroopan komissio, 18.1.2018 |
| | Euroopan parlamentti, 28.2.2018 |
| Oikeusperusta | Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla |
| Vastaava erityisjaosto | ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” |
| Hyväksyminen erityisjaostossa | 25.4.2018 |
| Hyväksyminen täysistunnossa | 23.5.2018 |
| Täysistunnon nro | 535 |
| Äänestystulos | 160/3/2 |
| (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä) | |

## 1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 ETSK pitää hyödyllisenä ja myönteisenä Euroopan komission ehdotusta parantaa rajaturvallisuuteen ja viisumiasioihin liittyvien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuutta sekä poliisiyhteistyötä, oikeudellista yhteistyötä ja yhteistyötä turvapaikka- ja muuttoliikekysymyksissä.

1.2 ETSK katsoo, että yhteentoimivuus tulee ottaa EU:n strategiseksi tavoitteeksi, jotta unioni voi säilyä avoimena alueena, jossa perusoikeudet ja liikkuvuus on turvattu. EU:n ja jäsenvaltioiden velvollisuutena on suojella kaikkien ihmisten henkeä ja turvallisuutta, ja palauttamiskiellon periaatetta tulee kunnioittaa tinkimättömästi.

1.3 Yhteentoimivuuteen tähtäävät toimenpiteet hyväksytään vieläkin paremmin, jos niillä

— taataan EU:n muuttoliikestrategian yhteydessä edellytykset tasapainoon vapauden ja turvallisuuden välillä kunnioittaen vallanjaon periaatetta

— turvataan kaikkien asianomaisten ihmisten perusoikeudet ja erityisesti henkilötietojen ja yksityisyyden suoja sekä jokaisen oikeus tutustua omiin tietoihinsa ja saada ne oikaistua tai poistettua kohtuullisessa ajassa menettelyin, jotka ovat helposti käytettävissä

— vahvistetaan myös kaikissa täytäntöönpanoteksteissä vaatimus noudattaa sisäänrakennetun tietosuojan periaatteita (privacy by design)

— ei luoda uusia esteitä tavanomaiselle matkustaja- ja tavaraliikenteelle.

1.4 ETSK vaatii, että käytettäessä tietoja lainvalvontatarkoituksiin sovelletaan menettelyjä ja takeita, joilla

— varmistetaan parhaan suojan tarjoavan EU-lainsäädännön (tietosuoja-asetus) soveltaminen

— nopeutetaan ratkaisua siitä, mikä jäsenvaltio on vastuussa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä

— taataan asianosaisille henkilöille oikeus kahteen oikeusasteeseen

— taataan alaikäisille ja erityisesti ilman huoltajaa oleville alaikäisille, olivatpa he sääntöjenvastaisessa tilanteessa, vainottuna tai rikosoikeudellisessa tilanteessa, oikeus viisumiin, suojeluun ja kotouttamiseen sekä oikeus tulla unohdetuksi lyhyemmässä ajassa kuin täysi-ikäisille.

1.5 ETSK katsoo, että tietojärjestelmien nykyistä oikeusperustaa tulee lujittaa ja siinä tulee ottaa huomioon tietojenkeruujärjestelmien kehittyminen. Tätä varten suositellaan, että

— olemassa olevien tietokantojen ja niissä käytettävien viestintäkanavien turvallisuutta parannetaan

— arvioidaan etukäteisvalvonnan tehostamisen vaikutukset riskienhallintaan

— tietosuojaviranomaiset valvovat ja arvioivat jatkuvasti arkkitehtuuria. ETSK katsoo, että vastuutahojen tulee laatia joka vuosi päätöksentekijöille ja komissiolle kertomus yhteentoimivuuden komponenttien turvallisuudesta ja kahden vuoden välein toimenpiteiden vaikutuksista perusoikeuksiin.

1.6 ETSK katsoo, että hankkeen tukena täytyy olla osaava henkilöstö, ja suosittelee

— laatimaan kattavat koulutusohjelmat asiasta vastaaville viranomaisille ja eu-LISAn toimihenkilöille

— valvomaan tiukasti viraston toimihenkilöiden ja työnhakijoiden pätevyyttä.

1.7 ETSK on huolissaan uuden järjestelmän rahoittamisesta. Suunnittelun seuranta on ratkaisevassa asemassa, jotta budjetti ei ylity ja hanke saadaan vietyä päätökseen aikataulun mukaisesti vuonna 2029.

1.8 ETSK kehottaa järjestämään yleisötiedotusta hankkeen edistymisestä sen valmistumiseen asti ja antamaan valvonnan kohteeksi joutuville henkilöille pedagogista tiedotusta. Komitea katsoo, että koko prosessin pysäyttämisen täytyy olla mahdollista, jos järjestelmän väärinkäyttö uhkaa vapautta ja perusoikeuksia.

## 2. **Johdanto**

2.1 Vuosi 2017 oli kansainvälisesti epävakaa niin geopoliittisesti kuin jäsenvaltioiden sisäisen turvallisuuden näkökulmasta, ja neuvosto pyysi useaan otteeseen komissiota luomaan keinot jäljittää riskialttiiksi katsottuja, tietyssä jäsenvaltiossa jo rekisteröityjä henkilöitä. Unionin turvallisuuden kannalta voi olla ratkaisevan tärkeää, että saadaan tieto heidän rajanylityksistään, matkoistaan ja reiteistään Euroopassa.

2.2 Parlamentti kehotti Euroopan komissiota 6. heinäkuuta 2016 antamassaan päätöslauselmassa antamaan tarvittavat takeet tietosuojasta.

2.3 Tarkasteltavana olevat tekstit liittyvät tavoitteeseen säilyttää Schengen-alue ja vahvistaa sitä ([1]). Unionilla on jo käytössä useita säännöstöjä ja digitaalisia tietopalveluja henkilöiden ja tavaroiden rajatarkastusten yhteydessä.

2.4 Näitä ovat seuraavat:

— **SIS eli Schengenin tietojärjestelmä** on yksi vanhimmista järjestelmistä, joka on uusittu ja jossa hallinnoidaan monenlaisia henkilöihin ja tavaroihin liittyviä ilmoituksia.

([1]) COM(2017) 570 final

— **Eurodac-järjestelmässä verrataan sormenjälkitietoja** turvapaikanhakijoista ja kolmansien maiden kansalaisista, jotka ovat ylittäneet unionin ulkorajan laittomasti tai oleskelevat laittomasti jossakin jäsenvaltiossa, ja siinä määritetään hakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio (CESE 2016–02981, esittelijä José Antonio Moreno Díaz ([2])).

— **Viisumitietojärjestelmässä (VIS)** (viisumisäännöstö) hallinnoidaan lyhytaikaista oleskelua varten myönnettyjä viisumeja (CESE 2014–02932, esittelijät Antonello Pezzini ja Luis Miguel Pariza Castaños ([3])).

— **Rajanylitystietojärjestelmässä (EES)**, josta ei ole vielä tehty päätöstä, on tarkoituksena hallinnoida sähköisesti Schengen-alueelle tulevien kolmansien maiden kansalaisten passitietoja sekä maahantulon ja maastalähdön ajankohtia (CESE 2016–03098, asiakokonaisuus SOC/544, esittelijä Cristian Pîrvulescu ([4])).

— **EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmä (ETIAS)**, josta ei ole vielä tehty päätöstä, olisi laaja automatisoitu järjestelmä, johon kerättäisiin ja josta tarkistettaisiin tiedot, jotka viisumipakosta vapautetut kolmansien maiden kansalaiset toimittavat ennen matkustamista Schengen-alueelle (CESE 2016–06889, asiakokonaisuus SOC/556, esittelijä Jan Simons ([5])).

— **Kolmansien maiden kansalaisia koskeva eurooppalainen rikosrekisteritietojärjestelmä (ECRIS-TCN-järjestelmä)**, jota komissio on ehdottanut, olisi sähköinen järjestelmä, jossa vaihdettaisiin tietoja kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltioiden tuomioistuimissa annetuista aiemmista tuomioista.

2.5 Valtuutettujen viranomaisten nykyisiä keinoja voidaan verrata älypuhelimeen, joka sisältää useita erillisiä sovelluksia, joista kukin tarjoaa pääsyn ”omiin” tietoihinsa.

2.6 SIS-järjestelmää lukuun ottamatta järjestelmät keskittyvät **kolmansien maiden kansalaisten hallinnointiin**. Toisiaan täydentäviä, hajautettuja järjestelmiä on kuusi. Haetut tiedot vastaavat tutkintayksiköiden pääsyvaltuuksiensa mukaisesti eri tietokannoista saamia vastauksia.

2.7 Komissio pyrkii vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

— millä tavoin muuttamatta vakiintuneita rakenteita ja heikentämättä niiden täydentävyyttä voidaan saada kaikki tietokannat keskustelemaan keskenään samalla hetkellä, niin että tietyssä Euroopan alueelle johtavassa saapumispisteessä yhdellä järjestelmähaulla saadaan koottua kaikki olemassa oleviin tietokantoihin jo kerätyt tiedot ja välitettyä ne valvontaviranomaiselle, jolla on valtuudet pyytää niitä, siten että samalla noudatetaan tietosuoja- ja perusoikeusvaatimuksia.

2.8 Tarkasteltavana olevissa ehdotuksissa Euroopan komissio

2.8.1 haluaa lisätä uusia mahdollisuuksia, jotka perustuvat pääsyyn eurooppalaisten valvontaviranomaisten kanssa jo nyt yhteistyötä tekevien Europolin ja Interpolin tietokantoihin

2.8.2 haluaa samanaikaistaa tietohaut, jotta vastausaika muuttajien hakemuksiin lyhenee ja tarvittaessa turvatoimenpiteet voidaan toteuttaa nopeammin. Tätä varten komissio ehdottaa uusien osatekijöiden luomista, jotta nykyiset tietokannat voisivat toimia yhdessä.

2.9 **Tavoitteena on korjata mahdollisimman hyvin erillisten järjestelmien puutteita, parantaa** Schengen-alueen ulkorajojen hallinnointia, lisätä unionin sisäistä turvallisuutta, torjua henkilöllisyyspetoksia, ratkaista rinnakkaishenkilöllisyystapaukset, paikantaa epäillyt tai jo tuomitut henkilöt ja tarkistaa heidän henkilöllisyytensä Schengen-alueella.

2.10 Älypuhelinvertauskuvan mukaisesti valtuutetulla viranomaisella olisi käytössään useita sovelluksia mutta lisäksi tämä voisi pääsytunnuksia käyttämällä saada samanaikaisesti ja yhdellä haulla kaikkiin käyttämiinsä tietovälineisiin (tietokone, kannettava tietokone, puhelin, tabletti, minikannettava jne.) tallennetut tiedot.

([2]) EUVL C 34, 2.2.2017, s. 144
([3]) EUVL C 458, 19.12.2014, s. 36
([4]) EUVL C 487, 28.12.2016, s. 66
([5]) EUVL C 246, 28.7.2017, s. 28

3. **Järjestelmän toiminta**

3.1 Komissio on toteuttanut kuulemisia ja muodostanut tietojärjestelmiä ja niiden yhteentoimivuutta käsittelevän korkean tason asiantuntijaryhmän ([6]), johon osallistuu jäsenvaltioiden ja Schengen-maiden nimittämiä asiantuntijoita ja EU:n virastojen kuten eu-LISA2:n ([7]) ja FRA:n ([8]) edustajia. Ryhmää koordinoi HOME-pääosasto.

***Menetelmä: yhteenliitettävyys vai yhteentoimivuus?***

3.1.1 Tietojärjestelmien **yhteenliitettävyydellä** tarkoitetaan mahdollisuutta kytkeä ne toisiinsa siten, että toinen järjestelmä saa automaattisesti pääsyn toisen järjestelmän tietoihin.

3.1.2 **Yhteentoimivuudella** ([9]) tarkoitetaan erillisten järjestelmien kykyä viestiä, vaihtaa tietoja ja hyödyntää jaettua tietoa noudattaen järjestelmään pääsyyn sovellettavia valtuutuksia.

3.2 *Valintana yhteentoimivuus*

3.2.1 Komissio katsoo, ettei ratkaisu vie pohjaa nykyisin rakentein ja toimivaltuuksin tehdyltä työltä ja että tiedot ovat edelleen erillisissä suljetuissa ”säiliöissä”. Vaikka viestintäominaisuudet paranevat, ratkaisu on turvallisuusetu järjestelmille ja tiedoille, joista mihinkään ei luonnollisesti pääse internetin kautta. Lausunnon kohteena olevissa asiakirjoissa on huomattavan laajoja yhteneväisyyksiä. Asiakirjat ovat

— COM(2017) 793 rajaturvallisuus- ja viisumiasioihin liittyvien tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta

— COM(2017) 794 poliisi- ja oikeusviranomaisten yhteistyöstä ja yhteistyöstä turvapaikka ja maahanmuuttokysymyksissä.

3.3 *Uudet välineet*

3.3.1 Yhteentoimivuuden mahdollistamiseksi neljästä uudesta välineestä muodostuvan uuden arkkitehtuurin tulee täydentää kuutta tietokantaa, jotta tiedot löytyvät nopeasti yhdellä järjestelmähaulla. Tiedonhaku perustuu kuitenkin edelleen valtuutettujen henkilöiden tietopyyntöön.

3.4 *Eurooppalainen hakuportaali (ESP)*

3.4.1 Valtuutetun valvontaviranomaisen (loppukäyttäjä) tulisi päästä koko järjestelmään yhden rajapinnan kautta. Kuuden haun sijasta viranomainen tekisi vain yhden haun (poliisi, tulli jne.), joka hakisi pyydettyjä tietoja samanaikaisesti useista tietokannoista tallentamatta tiedoista mitään. Jos tietoja on, järjestelmä löytää ne. Epäiltäessä rikosta tai terroristista toimintaa ensimmäinen haku ei ehkä tuota tulosta valvonnan kohteena olevasta henkilöstä (ei osumaa), mutta jos henkilöstä löytyy tietoa sellaisista tietokannoista kuin SIS, EES, ETIAS, voi tämä johtaa tarkempiin hakuihin ja tutkintaan.

3.5 *Yhteinen biometrinen tunnistuspalvelu (yhteinen BMS)*

3.5.1 Yhteinen palvelu mahdollistaa matemaattiseen muotoon muutettujen tietojen, biometristen tietojen, sormenjälkien ja kasvokuvien samanaikaisen haun ja vertailun eri tietokannoista (SIS, Eurodac, VIS, *EES* ([10]) ja *ECRIS*, ei kuitenkaan *ETIAS*). Näiden tietojen on oltava yhteensopivia.

3.5.2 Matemaattiseen muotoon muutettuja tietoja ei säilytetä alkuperäisessä muodossaan.

3.6 *Yhteinen henkilötietorekisteri (CIR)*

3.6.1 Yhteiseen henkilötietorekisteriin kerätään kolmansien maiden kansalaisten tarkastuksissa ulkorajoilla tai (Schengen-alueen) jäsenvaltioissa saatuja biografisia ja biometrisiä henkilötietoja. Hakuja nopeuttaa toiminto, joka ilmoittaa osumista eri tietokannoissa. Tiedot ovat eu-LISAn vastuulla ja sen välinein suojattuna, ja ne tallennetaan siten, että kukaan ei pysty samanaikaisesti näkemään enempää kuin yhden aakkosnumeerisen rivin. CIR kehitetään EES- ja ETIAS-järjestelmien pohjalta, eikä sen pitäisi johtaa tietojen moninkertaistumiseen. Hakemistoa voitaisiin käyttää myös siviilihakuihin.

([6]) HOME-pääosasto, yksikkö B/3; komission päätös C/2016/3780, annettu 17. kesäkuuta 2016; http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?Lang=FIhttp://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?Lang=FI

([7]) Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaava eurooppalainen virasto.

([8]) EU:n perusoikeusvirasto.

([9]) Komission tiedonanto – Vahvemmat ja älykkäämmät tietojärjestelmät rajaturvallisuuden ja sisäisen turvallisuuden tueksi, COM(2016) 205 final

([10]) Kursivointi viittaa siihen, että näitä järjestelmiä koskevia tekstejä ei ole vielä hyväksytty.

3.7 *Rinnakkaishenkilöllisyyksien tunnistin (MID)*

3.7.1 Tunnistimen avulla vilpittömässä mielessä toimivat henkilöt tunnistetaan virheettömästi ja voidaan torjua henkilöllisyyspetoksia tekemällä hakuja samanaikaisesti kaikista tietokannoista. Mikään hallinto ei vielä ole käyttänyt tällaista välinettä, jolla pitäisi pystyä torjumaan henkilöllisyysvarkaudet.

3.8 *EU-LISAn rooli* ([11])

3.8.1 Vuonna 2011 perustetun viraston tehtävänä on helpottaa EU:n toimintaa oikeuteen, turvallisuuteen ja vapauteen liittyvissä asioissa. Tallinnassa toimiva virasto vastaa jo tietojenvaihdosta jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välillä sekä laajojen tietojärjestelmien keskeytyksettömästä toiminnasta ja henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta Schengen-alueella.

3.8.2 Virasto toteuttaa älykkäiden rajojen kehittämishanketta, ja sen tehtävänä uudessa tietojenvaihtoarkkitehtuurissa on säilyttää tietoja, jotka liittyvät henkilöihin sekä viranomaisiin, tutkintaan ja tutkijoihin. Se valvoo tietoja pyytävien valtuutuksia ja varmistaa tietosuojan myös häiriötapauksissa (44 artikla, ehdotukset COM(2017) 793 ja 794).

3.8.3 Vielä perustamattoman **UMF-standardiviestimuodon** (Universal Message Format) **käyttö** helpottaa työskentelyä uusien järjestelmien kanssa, sillä niistä tulee pakollisia ja ne edellyttävät rajapintojen luomista jäsenvaltioihin, joissa ei vielä tällaisia ole, ja väliaikaista käännösjärjestelmää kielten välillä.

3.9 *Henkilötietojen suoja (perusoikeuskirjan 8 ja 7 artikla):*

3.9.1 Asetusehdotuksessa tunnustetaan turvallisuushäiriöiden mahdollisuus. Jäsenvaltioiden ja niiden järjestelmien tulee näyttää esimerkkiä ja noudattaa tietosuojaperiaatteita, jotka on vahvistettu ehdotusteksteissä, perussopimuksissa, perusoikeuskirjassa ja 25. toukokuuta 2018 voimaan tulevassa tietosuoja-asetuksessa ([12]).

4. **Keskustelunaiheita**

4.1 *Yhteentoimivuuden lisäarvo demokratiassa*

4.1.1 Unioni tarvitsee sääntelyä ja tutkintakeinoja, joilla se voi suojautua rikollisuudelta. Tietojärjestelmien yhteentoimivuus on mahdollisuus nostaa oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeuksien puolustaminen arvoonsa.

4.1.2 EES ja ETIAS yhdistettyinä BMS- ja CIR-järjestelmiin mahdollistavat rajatarkastukset, jotka kohdistuvat epäilynalaisiin henkilöihin, ja heitä koskevien tietojen säilyttämisen. Mahdollisuus ”lainvalvontaviranomaisten pääsyyn (BMS-järjestelmän kautta) muihin kuin oman alansa tietojärjestelmiin EU:n tasolla” (17 artikla, CIR, ehdotukset (2017) 794 ja 793) ei kuitenkaan sovi yhteen tarkasteltava olevien ehdotusten perustaksi ilmoitettujen tarkoitusten kanssa. Komitean (EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 300 artiklan 4 kohta) tulee tässä asiassa vedota suhteellisuusperiaatteeseen ja vaatia komissiota olemaan luomatta minkäänlaista ”Isoveli valvoo” -järjestelmää ([13]) ja asettamatta esteitä eurooppalaisten vapaalle liikkuvuudelle (EU:sta tehdyn sopimuksen 3 artikla).

4.1.3 Rajoilla ja unionin alueella liikuttaessa tehdyissä henkilöllisyys- ja asiakirjatarkastuksissa saatujen henkilötietojen keruu- ja käyttöjärjestelmä esitetään vedenpitävänä ja avoimena ainoastaan valtuutetuille henkilöille turvallisuus- ja hallinnointitarkoituksissa, ja sen ilmoitetaan sujuvoittavan menettelyjä.

4.1.4 Komitea epäilee sen vedenpitävyyttä: puutteita tulee jäämään, ja yhdeksän vuoden ajalle ulottuva luomisvaihe tukeutuu perustoihin, joita ei vielä ole olemassa (esim. EES- ja ETIAS-tietokannat ja kansalliset rajapinnat). Teknologia-ympäristö kehittyy jatkuvasti, mutta hanke nojautuu väistämättä tämänhetkiseen tekniseen kehitysvaiheeseen eikä siinä ole varattu määrärahoja tietyillä digitaalisilla osa-alueilla ilmenevän vanhenemisen hallinnointiin.

([11]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1077/2011, annettu 25 päivänä lokakuuta 2011, vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavasta eurooppalaisesta virastosta (eu-LISA).

([12]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus). ETSK:n lausunnot: EUVL C 229, 31.7.2012, s. 90 ja EUVL C 345, 13.10.2017, s. 138

([13]) 1984, George Orwell.

4.1.5 Lisäksi hankkeessa olisi voitu ottaa huomioon tekoälyksi kutsuttujen algoritmien käytön nopea yleistyminen sekä järjestelmien valvontavälineenä että päätöksentekijöiden haltuun uskottavana turvallisuusavaimena, jolla turvattaisiin arkkitehtuurin demokraattinen käyttö.

4.1.6 Ehdotuksessa kehitetään järjestelmä vilpittömässä mielessä toimiville, lakeja noudattaville toimijoille. Se, että määräysvalta on ihmisillä, herättää luottamusta, mutta toisaalta ihmiset saattavat olla myös heikko lenkki. Komitea ehdottaa lisättäväksi artiklaa, jossa säädetään ”vikavirtasuojakytkimistä” poliittisten tai hallinnossa tapahtuvien kriisien varalta, sillä pienikin ongelma yhdessä tietokannassa voi olla suuri riski koko arkkitehtuurille ([14]). UMF-viestimuodon yleistyminen voisi johtaa sen kansainväliseen käyttöön, mikä on erittäin myönteistä mutta riskialtista tietosuojan kannalta. Valtuutetuilla viranomaisilla on suuri vastuu. Näitä asioita ei ole käsitelty tarkasteltavana olevissa teksteissä.

4.2 *Perusoikeuksien suojelu*

4.2.1 Perusoikeudet ovat ehdottomia: niitä voidaan rajoittaa vähäisessä määrin vain, jos rajoitukset ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti Euroopan unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita ja jos oikeuksien olennaista sisältöä kunnioitetaan (perusoikeuskirjan 8 artikla ja 52 artiklan 1 kohta). Komitea pohtii, miten valvontatoimenpiteiden suhteellisuutta voidaan arvioida silloin, kun kyse on vainoa pakenevista muuttajista, jotka etsivät turvapaikkaa unionista (COM(2017) 794 final, perusteluosa – perusoikeudet). Epäilyksenalaisten henkilöiden paikantaminen rikosten ja etenkin terroristitekojen estämiseksi ei saa johtaa siihen, että **demokraattisissa yhteiskunnissamme omaksutaan aiotun rikoksen käsite**: on tehtävä ero yleistä järjestystä rikkovien ”tekojen” ja ”mielipiteiden” välillä.

4.2.2 Perusoikeuskirjassa kaikille vahvistettujen oikeuksien kunnioittamisessa on turvattava tasapaino turvallisuuden ja vapauden välillä, sillä muutoin on edessä demokratian loppu. Komitea katsoo, että tämä tasapaino on perustavan tärkeä ja että sen tulee olla kaikkien viranomaisten eli myös valvontaviranomaisten jatkuvana tavoitteena niin kansallisella tasolla kuin EU:n tasolla.

4.2.3 Tietohaussa osallisina olevien viranomaisten ketju ja hakuun liittyvät metatiedot tallennetaan järjestelmään. Myös valtuutettujen viranomaisten perusoikeuksia tuotettujen tietojen yhteydessä tulee kunnioittaa erityisesti turvallisuuden ja yksityisyyden takaamiseksi tapauksissa, joissa järjestelmään murtaudutaan, tai jos tietoja käytetään vääriin tarkoituksiin niiden tallentamisen ja poistamisen välisenä aikana.

4.3 *Tietosuoja*

4.3.1 Ehdotuksissa tunnustetaan sisäänrakennetun ja oletusarvoisen henkilötietojen suojan periaate, vaikkakin perusteluosissa muistutetaan, ettei kyse ole EU:n tuomioistuimen mukaan absoluuttisesta oikeudesta. Komitea tiedostaa turvallisuuden varmistamiseen, väärien henkilöllisyyksien torjumiseen ja turvapaikan takaamiseen tähtäävien ennakoivien toimenpiteiden edut. Komitea kuitenkin korostaa tietojen matemaattisen ja anonyymin esittämistavan rajoja: asianomaiset henkilöt saattavat myöhemmin tarvita tietojaan.

4.3.2 Komitea korostaa myös, että tällaiset tallennetut biometriset ja biologiset tiedot ovat erityisen kiinnostavia tietyille yrityksille ja rikollisille. Kyberturvallisuus on tässä yhteydessä yhtä tärkeää kuin fyysinen turvallisuus, ja se on saanut liian vähän huomiota ehdotuksissa. Tallennetut tiedot säilytetään yhdessä fyysisessä paikassa. Vaikka se suojeltaisiin kuinka hyvin, se voi paljastua.

4.3.3 ETSK muistuttaa, että EU:n toimielinten ja elinten tulee tietosuojaan ja tietojen poistamisoikeuteen (oikeus tulla unohdetuksi) liittyvissä asioissa noudattaa asetusta (EY) N:o 45/2001, joka ei anna niin korkeatasoista suojaa kuin vuonna 2016 annettu (toukokuussa 2018 voimaan tuleva) tietosuoja-asetus ([15]), jota jäsenvaltioiden tulee noudattaa. Komitea painottaa tämän oikeuden toteuttamisen monimutkaisuutta ja pelkää, etteivät matkustajat, muuttajat ja turvapaikanhakijat pysty vaatimaan sen kunnioittamista:

1) Henkilötietojen suoja tulee varmistaa kaikissa olemissa olevissa kansallisissa ja eurooppalaisissa tietokannoissa, jotta kaikki tiedot suojataan.

2) Tietosuoja on ratkaisevan tärkeä asia, jotta kansalaiset voivat hyväksyä joutumisen tällaisen valtavan valvontaverkon alle.

4.3.4 Valtuutettujen viranomaisten keräämien tietojen säilyttämisaikaa ei mainita selvästi ehdotuksissa. Teksteissä viitataan tietojen oikaisu- ja poistamisoikeuteen sovellettavaan menettelyyn, jossa ovat osallisina vuorotellen jäsenvaltio, jolle pyyntö on esitetty, ja vastuujäsenvaltio, mutta ei aseteta määräaikaa tietojen säilyttämiselle (ehdotusten 47 artikla). Komitea katsoo, että määräajan tulisi olla vahvistettu ja lyhyempi alaikäisten kohdalla (perusoikeuskirjan 24 artikla) muutoin kuin terrorismitapauksissa, jotta näillä olisi mahdollisuus kotoutumiseen.

([14]) EDPS, liite, korkean tason asiantuntijaryhmän loppuraportti, toukokuu 2017.
([15]) Yleinen tietosuoja-asetus (EU) N:o 2016/679.

4.4 *Hallinnointi ja vastuuvelvollisuus*

4.4.1 Kansainvälisiin tietokantoihin ei sovelleta samoja sääntöjä kuin eurooppalaisiin tietokonepohjaisiin järjestelmiin. Standardimuotoisen, mahdollisesti kansainväliseksi kehittyvän pääsymuodon käyttöönotto on vain yksi tekninen komponentti, joka ei yhdenmukaista sääntöjä, vaikka Interpolin tuleekin noudattaa YK-sopimuksen ([16]) 17 artiklaa. Lisäksi valtuutukset jäävät jäsenvaltioiden vastuulle. ETSK katsoo, että tätä asiaa pitäisi käsitellä ehdotuksissa.

4.4.2 Eurooppalaisten tietokantojen yhdistelmä suoltaa tuloksen yhdellä haulla. ETSK korostaa, että byrokratiaa aiheutuu samassa suhteessa kuin nopeus kasvaa ja enemmänkin. Komissio vastaa hallinnoinnista jäsenvaltioiden kanssa toteutettavan valvontamenettelyn puitteissa. Keskeinen asema on eu-LISAlla, jonka tehtävänä on muun muassa luoda toimivuus- ja yhteentoimivuustietojen keruumenettelyt. Se saa tietoa jäsenvaltioilta ja Europolilta ja esittää neuvostolle, Euroopan parlamentille ja komissiolle neljän vuoden välein teknisen arviointikertomuksen. Komissio laatii puolestaan yleiskertomuksen vuotta myöhemmin (ehdotusten 68 artikla). Komitea katsoo, että nämä ajanjaksot ovat aivan liian pitkiä. Yhteentoimivuuden komponenttien turvallisuutta (68 artiklan 5 kohdan d alakohta) tulisi arvioida ainakin joka vuosi ja vaikutusta perusoikeuksiin ainakin kahden vuoden välein (saman artiklan b alakohta).

4.4.3 Komitea pitää valitettavana, että niinkin perustavia kysymyksiä kuin mistä ehdotuksissa on kyse hallinnoidaan EU:n virastoissa, joiden rekrytointi- ja toimintakäytännöt ovat läpinäkymättömiä monille kansalaisille. Komitea katsoo tarpeelliseksi vertailla hyviä käytänteitä ja pyytää lausuntoa kaikilta riippumattomilta tietojen käytön valvonnasta vastaavilta viranomaisilta (tietosuojavaltuutettu) ja muilta virastoilta kuten FRA:lta ja ENISAlta.

4.4.4 Kaikkien näiden uusien rakenteiden ja menettelyjen käyttöönotto tapahtuu komission delegoiduilla säädöksillä ja täytäntöönpanosäädöksillä. Komitea toivoo, että perusoikeuksien kunnioittamisen ja henkilötietojen suojelun tavoitteet kirjataan kaikkiin näihin säädöksiin kaikissa vaiheissa ja että lähestymistapana on parantaa ihmisten vastaanottoa rajoilla. ETSK kehottaa järjestämään kaikille eurooppalaisille yleisötiedotusta hankkeen vaiheista aina sen valmistumiseen asti ja antamaan valvonnan kohteeksi joutuville henkilöille pedagogista tiedotusta.

## 5. **Valvontaviranomaisille suunnatun koulutuksen tarve kaikkialla unionissa**

5.1 Komitea katsoo, että monenlainen koulutus on tarpeen ensimmäisessä vaiheessa (vuoden 2021 jälkeen) toisin kuin komissio väittää vaikutustenarvioinnin tiivistelmässään (C). Komission mainitsema summa on 76 miljoonaa euroa vuodessa. Uusiin menettelyihin siirtyminen edellyttää aina täydennyskoulutusta. Tässä on kyse kaikista unionin ulkorajoista ja kansallisista järjestelmistä. Kaikissa jäsenvaltioissa ei vielä ole yhteensopivia järjestelmiä, vaan ne joutuvat tekemään huomattavia ponnisteluja ja luomaan rajapintoja voidakseen osallistua. Jotta yhteentoimivuus onnistuisi, jäsenvaltioiden välisiä eroja pitää tasoittaa.

5.2 Laadukkaiden tietojen hyödyntämistä ja UMF-standardiviestimuotoa käsittelevä koulutus on välttämätöntä. Komitea ehdottaa valtuutetuille viranomaisille suunnattua yhteistä koulutuskeskusta, jossa on mukana eu-LISA (jonka jäsenten pätevyys täytyy varmistaa tiukalla seulalla) tai joka järjestetään CEPOLin ([17]), Frontexin, Europolin ym. kanssa.

5.3 MID:n kaltaista välinettä ei ole missään muualla. Jos se toimii, siitä tulee vahva väline. Uudessa arkkitehtuurissa tietojen on oltava parasta mahdollista laatua. Jotta kokonaisuus olisi hankkeen odotusten tasalla, kaikkien jäsenvaltioiden tulee osallistua samantasoisesti, sillä muutoin puutteet ovat aiempaa vakavampia. Tämä vaarantaisi oikeuden turvapaikkaan ja kansainväliseen suojeluun (perusoikeuskirjan 18 ja 19 artikla).

## 6. **Rahoitus**

6.1 Koko ehdotettu arkkitehtuuri perustuu olettamuksiin: päätöksentekijöiden tulee hyväksyä EES- ja ETIAS-järjestelmät ja vahvistaa UMF-viestimuoto, MID:n tulee toimia ja CIR:n olla turvallinen. Onko kahdella elimellä eli Euroopan tietosuojavaltuutetulla ja eu-LISA-virastolla sekä mahdollisesti myös ENISA-virastolla riittävästi henkilöstöä ja määrärahoja? Komissio ehdottaa EU:n ja jäsenvaltioiden yhteisrahoitusta. Komitea huomauttaa, että ohjausjakson hallinnoinnissa sovelletaan edelleen säästöbudjetteja ja että olemassa olevien tietokantojen (SIS, VIS, Prüm, *EES*) nykyistäkin käyttöä tulee vielä kehittää suhteessa lakisääteisiin vaatimuksiin (asiantuntijaryhmän kertomus).

---

([16]) Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva YK:n kansainvälinen yleissopimus, 17 artikla: ”1. Kenenkään yksityiselämään, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon ei saa mielivaltaisesti tai laittomasti puuttua eikä suorittaa hänen kunniaansa ja mainettaan loukkaavia hyökkäyksiä. 2. Jokaisella on oikeus lain suojaan tällaista puuttumista tai tällaisia hyökkäyksiä vastaan.”

([17]) Euroopan unionin lainvalvontakoulutusvirasto (Budapest).

6.2 ETSK pohtii, miten brexit vaikuttaa määrärahoihin, vaikka Yhdistynyt kuningaskunta ei olekaan Schengen-järjestelmässä, sekä yleisemmin kuinka monimutkaista yhteentoimivuuden hallinnointi on tulevaisuudessa niissä Euroopan maissa, jotka eivät kuulu Schengen-tietojärjestelmään mutta osallistuvat muihin tietokantoihin, kuten Eurodaciin.

6.3 Rahastona on tarkoitus käyttää sisäisen turvallisuuden ja raja-asioiden rahastoa (ISF). Toiminta on tarkoitus aloittaa vuonna 2023. Komitea pohtii, riittääkö viisi vuotta erojen tasoittamiseen Euroopan laajuisesti ja onnistumiseen tarvittavien edellytysten luomiseen. Ehdotettu budjetti on 424,7 miljoonaa euroa 9 vuoden aikana (2019–2027). Sen maksavat unioni (ISF) ja jäsenvaltiot. Valtioiden tulee huolehtia siitä, että nykyiset järjestelmät toimivat moitteettomasti uuden tietoarkkitehtuurin kanssa. Komitea katsoo, että talouskasvun paluun pitäisi auttaa näiden investointien tekemisessä.

Bryssel 23. toukokuuta 2018.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean*
*puheenjohtaja*
Luca JAHIER